

กลไกจัดเก็บภาษีคาร์บอนสินค้าข้ามแดน (CBA) ของ EU ...อีกปัจจัยท้าทายอุตสาหกรรมส่งออกไทย

CURRENT ISSUE

ปีที่ 27 ฉบับที่ 3231

วันที่ 24 มิถุนายน 2564

▶ ประเด็นสำคัญ

- มีความเป็นไปได้ที่ในปี 2566 EU จะพิจารณาใช้กลไกการจัดการการปล่อยคาร์บอนข้ามแดน Carbon Border Adjustment (CBA) สำหรับสินค้าและบริการข้ามแดนที่มีต้นกำเนิดนอก EU ตามแผน European Green Deal ในระยะแรกการบังคับใช้ CBA น่าจะจัดเก็บภาษีสินค้าแบบ Sector-based และสินค้าในภาคที่มีการปล่อยคาร์บอนฯ สูงโดยเปรียบเทียบ อาทิ แร่และเชื้อเพลิง เหล็ก โลหะ เคมีภัณฑ์ และพลาสติก คาดว่าจะได้รับผลกระทบโดยตรงในระยะแรก
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย มองว่า สินค้าส่งออกสำคัญของไทยไป EU อาทิ สินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและ อิเล็กทรอนิกส์ (E&E) น่าจะได้รับผลกระทบจากมาตรการดังกล่าว ซึ่งอาจทำให้ต้นทุนต่อชิ้นของ สินค้าส่งออกเพิ่มขึ้นไม่ต่างจากประเทศคู่แข่งอย่างเวียดนามและมาเลเซีย กรณีที่มีการบังคับใช้ มาตรการ CBA แบบเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตาม ไทยยังมีสัดส่วนการส่งออกสินค้า E&E ไป EU น้อยกว่า ทำให้ทั้ง 2 ประเทศอาจมีต้นทุนโดยรวมในการปรับตัวสูงกว่าไทยโดยเปรียบเทียบ
- อย่างไรก็ตาม ไทยจำเป็นต้องเร่งปรับตัวตามมาตรการสิ่งแวดล้อม โดยขยายการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการที่มีศักยภาพให้ครอบคลุมภาคเศรษฐกิจมากขึ้น เพื่อยกระดับการผลิตและเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันให้ตอบโจทย์ตลาด EU รวมถึงตลาดโลกที่มีแนวโน้มจะบังคับใช้มาตรการ สิ่งแวดล้อมที่เข้มข้นเพิ่มขึ้นในอนาคต

ตามเป้าหมายของความตกลงปารีส (Paris Agreement) ในการลดอุณหภูมิโลกให้ต่ำกว่า 2 องศาเซลเซียส และพยายามจะลดให้ต่ำกว่า 1.5 องศาเซลเซียส โดยประเทศสมาชิกภาคีต้องกำหนดมาตรการการมีส่วนร่วมบนหลักการความรับผิดชอบร่วมกันในระดับที่แตกต่างกันตามความสามารถ ซึ่งยังคงนำโดยกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว อย่างสหภาพยุโรปที่มีมาตรการทางสิ่งแวดล้อมเข้มข้น และมุ่งลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (GHGs) ครอบคลุมทุกภาคเศรษฐกิจ นอกจากนี้ จีนก็เร่งพัฒนาแผนลดการปล่อย GHGs เชิงรุก หลังจากเผชิญปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงสหรัฐอเมริกาที่กลับเข้าร่วมในความตกลงอีกครั้งในยุคของไบเดน ในขณะที่ไทยก็ตั้งเป้าหมายลดก๊าซเรือนกระจกลงร้อยละ 20-25 ในปี 2573 โดยเฉพาะในภาคพลังงาน

Disclaimer

รายงานวิจัยนี้จัดทำโดยบริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด ("KResearch") เพื่อเผยแพร่เป็นการทั่วไป โดยอาศัยแหล่งข้อมูลสาธารณะหรือข้อมูลที่เชื่อว่ามีความน่าเชื่อถือที่ปรากฏจะจัดทำ ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ในแต่ละช่วงเวลา ทั้งนี้ KResearch มีอาจรับรองความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ ความเหมาะสม ความครบถ้วนสมบูรณ์ หรือความเป็นปัจจุบันของข้อมูลดังกล่าว และไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้ชวน เสนอแนะ ให้คำแนะนำ หรือมุ่งใจในการตัดสินใจเพื่อดำเนินการใดๆ แต่อย่างใด ดังนั้น ท่านควรศึกษาข้อมูลด้วยวิจารณญาณและใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจใดๆ KResearch จะไม่รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการใช้ข้อมูลดังกล่าว

ข้อมูลใดๆ ที่ปรากฏในรายงานวิจัยนี้ถือเป็นทรัพย์สินของ KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี) การนำข้อมูลดังกล่าว (ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน) ไปใช้ต้องแสดงข้อความถึงสิทธิความเป็นเจ้าของแก่ KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี) หรือแหล่งที่มาของข้อมูลนั้นๆ ทั้งนี้ ท่านจะไม่ทำซ้ำ ปรับปรุง ตัดแปลง แก้ไข ส่งต่อ เผยแพร่ หรือกระทำการในลักษณะใดๆ เพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้า โดยไม่ได้รับอนุญาตล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษรจาก KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี)

บริการทุกระดับประทับใจ

คมนาคมขนส่ง และจัดการของเสีย ซึ่งมีความพร้อมในการดำเนินการ ทั้งนี้ ความพยายามข้างต้นแสดงถึงความสำคัญในการลดการปล่อย GHGs และเร่งพัฒนาเทคโนโลยีสะอาดที่ทุกประเทศมีส่วนร่วม

➤ สหภาพยุโรปถือเป็นผู้นำด้านมาตรการทางสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการพัฒนากรอบซื้อขายสิทธิการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Emissions Trading Scheme: ETS) ในรูปแบบ Cap-and-Trade สอดรับกับเป้าหมายในการลดการปล่อย GHGs ในหน่วยเทียบเท่าคาร์บอน ที่เข้มข้นขึ้นต่อเนื่อง และเตรียมขยายการบังคับใช้ให้ครอบคลุมการผลิตนอก EU ตามแผน European Green Deal ที่ผ่านมา EU ได้กำหนดเป้าหมายปริมาณการปล่อยคาร์บอน ที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2548 และสร้างกลไกการซื้อขายคาร์บอนเครดิต ซึ่งปัจจุบันการดำเนินการได้เข้าสู่ระยะที่ 4 ปี 2564-2573 ตั้งเป้าหมายลดการปล่อยคาร์บอน เฉลี่ยปีละ 2.2% และเตรียมจะขยายขอบเขตให้ครอบคลุมสินค้าและบริการนอก EU ด้วย

EU เตรียมจะเสนอแผนดำเนินการกลไกการจัดการการปล่อยคาร์บอน ข้ามแดน หรือ Carbon Border Adjustment (CBA) สำหรับสินค้านำเข้าและบริการข้ามแดน ซึ่งคาดว่าจะเสนอให้มีการบังคับใช้ในเดือนมกราคม 2566 โดยแนวทางการใช้ CBA ที่มีความเป็นไปได้ อาจอยู่ในรูปแบบการจัดเก็บภาษีตามปริมาณการปล่อยคาร์บอน แบบ Sector-based โดยในระยะแรกน่าจะเริ่มจัดเก็บจากภาคการผลิตที่มีการปล่อยคาร์บอน สูง อาทิ แร่และเชื้อเพลิง เหล็ก โลหะ เคมีภัณฑ์ พลาสติก เป็นต้น ทำให้ประเทศที่ส่งออกสินค้าที่มีการปล่อยคาร์บอน โดยตรงสูง เช่น ประเทศผู้ส่งออกน้ำมัน แร่และเชื้อเพลิง รวมถึงพลังงานไฟฟ้า น่าจะได้รับผลกระทบเป็นกลุ่มแรกๆ ในขณะที่ประเทศที่ส่งออกสินค้าและบริการที่มีการปล่อยคาร์บอน ต่ำกว่าโดยเปรียบเทียบอาจทยอยมีผลบังคับใช้ในอนาคต อย่างไรก็ตาม ยังคงมีประเด็นโต้แย้งว่ามาตรการดังกล่าวอาจเป็นการกีดกันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม โดยเฉพาะกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่พึ่งพาการส่งออก และอาจยังไม่มีการลงทุนพัฒนาเทคโนโลยีสะอาดในวงกว้าง ดังนั้นจึงยังต้องติดตามรายละเอียดข้อเสนอเพิ่มเติมต่อไป

➤ ภายในปี 2566 ที่มาตรการ CBA จะมีผลบังคับใช้ เป็นอีกปัจจัยท้าทายที่กระตุ้นให้ไทยต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับมาตรการทางการค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมเพื่อรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันไว้ หากเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งในการส่งออกไป EU อย่างเวียดนาม มาเลเซีย และอินโดนีเซีย โดยเฉพาะสินค้ากลุ่ม E&E ที่อาจได้รับผลกระทบเป็นกลุ่มแรกๆ เมื่อพิจารณาการส่งออกของไทยไป EU (27 ประเทศ ไม่รวมสหราชอาณาจักร) พบว่า ไทยพึ่งพิงการส่งออกไป EU อยู่ที่ประมาณ 10% ของการส่งออกทั้งหมดของไทย มีสัดส่วนใกล้เคียงกับการส่งออกของประเทศคู่แข่งในอาเซียน อย่างเวียดนาม มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ในขณะที่มูลค่าการส่งออกของทั้ง 4 ประเทศ ในกลุ่มสินค้าอย่างแร่และเชื้อเพลิง เหล็ก โลหะ เคมีภัณฑ์ และพลาสติก มีสัดส่วนการส่งออกไป EU ไม่มาก ทำให้อาจไม่ได้รับผลกระทบในระยะแรก

สัดส่วนการส่งออกไป EU ปี 2563 (ร้อยละตามมูลค่า)

	แร่และเชื้อเพลิง	เหล็ก โลหะ	เคมีภัณฑ์	พลาสติก
ไทย	0.05	1.7	1.0	2.3
เวียดนาม	0.05	1.8	0.4	1.5
มาเลเซีย	1.3	1.0	4.8	0.9
อินโดนีเซีย	3.1	2.6	9.7	1.3

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์ และ ITA (2563), รวบรวมโดยศูนย์วิจัยกสิกรไทย

Disclaimer

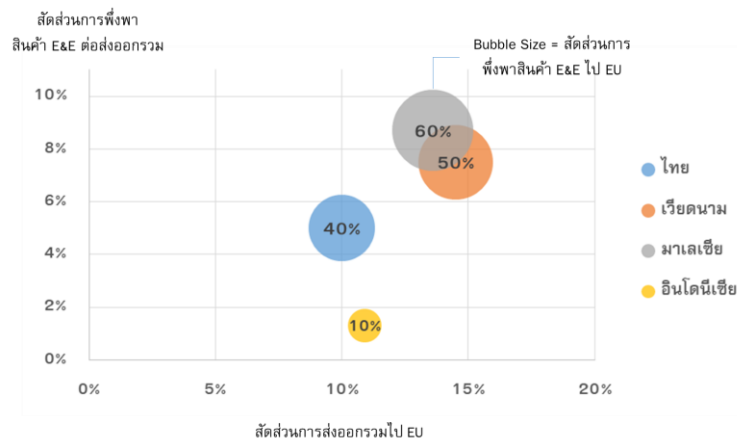
รายงานวิจัยนี้จัดทำโดยบริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด ("KResearch") เพื่อเผยแพร่เป็นการทั่วไป โดยอาศัยแหล่งข้อมูลสาธารณะหรือข้อมูลที่เชื่อว่ามีข้อมูลที่ปรากฏจะจัดทำ ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ในแต่ละช่วงเวลา ทั้งนี้ KResearch มิอาจรับรองความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ ความเหมาะสม ความครบถ้วนสมบูรณ์ หรือความเป็นปัจจุบันของข้อมูลดังกล่าว และไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้ชวน เสนอแนะ ให้คำแนะนำหรือจูงใจในการตัดสินใจเพื่อดำเนินการใดๆ แต่อย่างใด ดังนั้น ท่านควรศึกษาข้อมูลด้วยคามระมัดระวังและใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจใดๆ KResearch จะไม่รับผิดชอบในความเสียหายใดที่เกิดขึ้นจากการใช้ข้อมูลดังกล่าว

ข้อมูลใดๆ ที่ปรากฏในรายงานวิจัยนี้ถือเป็นทรัพย์สินของ KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี) การนำข้อมูลดังกล่าว (ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน) ไปใช้ต้องแสดงถึงความถึงสิทธิความเป็นเจ้าของแก่ KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี) หรือแหล่งที่มาของข้อมูลนั้นๆ ทั้งนี้ ท่านจะไม่ทำซ้ำ ปรับปรุง ตัดแปลง แก้ไข ส่งต่อ เผยแพร่ หรือกระทำการในลักษณะใดๆ เพื่อวัตถุประสงค์ในทางการค้า โดยไม่ได้รับอนุญาตล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษรจาก KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี)

บริการทุกระดับประทับใจ

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย มองว่า สินค้ากลุ่ม E&E ได้แก่ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (ฮาร์ดดิสก์ ไดรฟ์ แผงวงจรไฟฟ้า) น่าจะได้รับผลกระทบทางอ้อมจากมาตรการ CBA เป็นกลุ่มแรก ๆ ซึ่งเป็นกลุ่มสินค้าที่มีการปล่อยคาร์บอนฯ เข้มข้น จากปริมาณการใช้โลหะและสารเคมีมากโดยเปรียบเทียบ อีกทั้งการส่งออกสินค้ากลุ่มดังกล่าวยังมีสัดส่วนกว่า 40% ของมูลค่าการส่งออกจากไทยไป EU นอกจากนี้ กลุ่มสินค้าเกษตรและอาหารที่มีสัดส่วนมูลค่าการส่งออกรองลงมา ก็อาจได้รับผลกระทบเพิ่มเติม เมื่อมีการขยายการบังคับใช้ใน sector เป้าหมายเพิ่มเติม ซึ่งสินค้ากลุ่มนี้ก็เผชิญความท้าทายจากมาตรการสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของอาหาร ตามกระแสรักสุขภาพและความนิยมสินค้าที่ลดกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว ทำให้ต้องเร่งปรับตัวมาอย่างต่อเนื่อง

สัดส่วนการพึ่งพาการส่งออกสินค้าของ 4 ประเทศ ไป EU (ตามมูลค่า)

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์ และ ITA (2563), รวบรวมโดยศูนย์วิจัยกสิกรไทย

แม้ว่ามาตรการดังกล่าวจะบังคับใช้กับทุกประเทศในลักษณะและในกรอบเวลาเดียวกัน ทำให้ต้นทุนต่อชิ้นของสินค้าส่งออกอาจเพิ่มขึ้นไม่แตกต่างกัน (กรณีที่ยังไม่พิจารณาผลกระทบทางอ้อมตามความสามารถในการลดการปล่อยคาร์บอนของแต่ละประเทศ) แต่เมื่อพิจารณาการพึ่งพาการส่งออกสินค้า E&E พบว่า ทั้งเวียดนามและมาเลเซียมีอัตราการพึ่งพาการส่งออกรวมและการส่งออกไป EU สูงกว่าไทยและอินโดนีเซีย ทำให้อาจมีต้นทุนโดยรวมในการปรับตัวสูงกว่าไทยโดยเปรียบเทียบ อย่างไรก็ตาม ไทยยังมีสัดส่วนการส่งออกสินค้า E&E น้อยกว่าประเทศคู่แข่ง ซึ่งเป็นความท้าทายอีกด้าน การที่จะรักษาระดับความสามารถในการแข่งขันไว้จำเป็นต้องเร่งปรับตัวเพื่อยกระดับการผลิตและส่งเสริมการลงทุนด้านสิ่งแวดล้อมให้ตอบโจทย์ตลาด EU ซึ่งมีระดับการแข่งขันที่เข้มข้น อีกทั้งผู้ประกอบการยังเผชิญปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ในการลงทุน อาทิ อัตราแลกเปลี่ยน มาตรการดึงดูดการลงทุน และนโยบายสิทธิพิเศษทางการค้าของ EU ที่แตกต่างกันสำหรับแต่ละประเทศผู้ส่งออก

Disclaimer

รายงานวิจัยนี้จัดทำโดยบริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด ("KResearch") เพื่อเผยแพร่เป็นการทั่วไป โดยอาศัยแหล่งข้อมูลสาธารณะหรือข้อมูลที่เชื่อว่ามีความน่าเชื่อถือที่ปรากฏขณะจัดทำ ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ในแต่ละช่วงเวลา ทั้งนี้ KResearch มิอาจรับรองความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ ความเหมาะสม ความครบถ้วนสมบูรณ์ หรือความเป็นปัจจุบันของข้อมูลดังกล่าว และไม่ได้รับประกันความถูกต้องหรือความเสียหายใดๆ จากการนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการตัดสินใจเพื่อการดำเนินงานใดๆ แต่อย่างใด ดังนั้น ท่านควรศึกษาข้อมูลด้วยวิจารณญาณและใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจใดๆ KResearch จะไม่รับผิดชอบในความเสียหายใดๆ ที่เกิดขึ้นจากการใช้ข้อมูลดังกล่าว

ข้อมูลใดๆ ที่ปรากฏในรายงานวิจัยนี้ถือเป็นทรัพย์สินของ KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี) การนำข้อมูลดังกล่าว (ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน) ไปใช้ต้องแสดงถึงความถึงสิทธิความเป็นเจ้าของแก่ KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี) หรือแหล่งที่มาของข้อมูลนั้นๆ ทั้งนี้ ท่านจะไม่ทำซ้ำ ปรับปรุง ตัดแปลง แก้ไข ส่งต่อ เผยแพร่ หรือกระทำการในลักษณะใดๆ เพื่อวัตถุประสงค์ในการค้า โดยไม่ได้รับอนุญาตล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษรจาก KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี)

บริการทุกระดับประทับใจ

➤ ถึงแม้การปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อมที่จะมีบทบาทมากขึ้นต่อเนื่อง จะทำให้ธุรกิจมีต้นทุนเพิ่มขึ้น แต่ธุรกิจที่สามารถปรับตัวได้ก่อนจะสามารถสร้างความได้เปรียบในระยะยาว โดยมีมาตรการสนับสนุนต่าง ๆ จากภาครัฐในการปรับตัว เพื่อลดผลกระทบของมาตรการ CBA และตอบโจทยการลดการปล่อยคาร์บอนฯ ที่ท้าทายขึ้น แม้ที่ผ่านมามีไทยสามารถบรรลุการลดการปล่อยคาร์บอนฯ ได้ตามเป้าหมาย แต่การมีส่วนร่วมส่วนใหญ่ยังจำกัดอยู่ในกลุ่มผู้เล่นรายใหญ่ เนื่องจากมีความพร้อมในทางปฏิบัติ อาทิ โครงการเพิ่มสัดส่วนการใช้พลังงานทางเลือก การปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตไฟฟ้า การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดของเสีย/ของเหลือจากการผลิต เป็นต้น

ทั้งนี้ ศูนย์วิจัยกสิกรไทย มองว่า ในระยะข้างหน้าไทยจำเป็นต้องขยายการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการขนาดรองลงมา พร้อมทั้งขยายขอบเขตอุตสาหกรรมเป้าหมายมากขึ้น โดยลดความซับซ้อนและต้นทุนในการเข้าร่วม เช่น การส่งเสริมให้ธุรกิจที่ต้องการเข้าร่วมเข้าถึงเงินทุนในการพัฒนาการใช้พลังงานทดแทนหรือปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต การจัดให้มีโครงการความร่วมมือระหว่างผู้เข้าร่วมที่มีศักยภาพกับผู้เข้าร่วมรายใหม่ หรือการรวมกลุ่มผู้ประกอบการในการลดคาร์บอนฯ เพื่อเตรียมรับมือจากผลกระทบของมาตรการ CBA ได้บางส่วน เนื่องจาก EU อาจพิจารณาชดเชยปริมาณคาร์บอนฯ กรณีที่ประเทศส่งออกมีการพัฒนา ETS หรือมาตรการที่สามารถแสดงถึงการลดการปล่อยคาร์บอนฯ ได้ และเพื่อตอบโจทยการพัฒนาเศรษฐกิจยั่งยืนในภาพรวม

นอกจากมาตรการ CBA ที่มุ่งเน้นการลดปริมาณคาร์บอนฯ จากสินค้าข้ามแดน ซึ่งจะบังคับใช้ในอนาคตแล้ว ที่ผ่านมามีมาตรการทางการค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมมีบทบาทมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นในอนาคตตามความตระหนักด้านความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะกลายเป็นมาตรการทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Measures) ที่ทุกประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญมากขึ้นเพื่อตอบโจทยความยั่งยืนในระยะยาวและเพื่อปกป้องผู้บริโภค ดังนั้น ไทยซึ่งเป็นประเทศที่พึ่งพาการส่งออกจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับมาตรการดังกล่าว ในระยะข้างหน้า ภาครัฐจะต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยคาร์บอนฯ ของผู้ประกอบการขนาดรองลงมา และขยายให้ครอบคลุมภาคเศรษฐกิจมากขึ้น เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการลดการปล่อยคาร์บอนฯ ได้ตามเป้าหมายด้วย

Disclaimer

รายงานวิจัยนี้จัดทำโดยบริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด ("KResearch") เพื่อเผยแพร่เป็นการทั่วไป โดยอาศัยแหล่งข้อมูลสาธารณะหรือข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือที่ปรากฏขณะจัดทำ ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ในแต่ละขณะเวลา ทั้งนี้ KResearch มิอาจรับรองความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ ความเหมาะสม ความครบถ้วนสมบูรณ์ หรือความเป็นปัจจุบันของข้อมูลดังกล่าว และไม่ได้รับประกันความถูกต้องหรือความน่าเชื่อถือในการตัดสินใจเพื่อดำเนินการใดๆ แต่อย่างใด ดังนั้น ท่านควรศึกษาข้อมูลด้วยวิจารณญาณระมัดระวังและใช้วิจารณญาณก่อนประกอบการตัดสินใจใดๆ KResearch จะไม่รับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการใช้ข้อมูลดังกล่าว

ข้อมูลใดๆ ที่ปรากฏในรายงานวิจัยนี้ถือเป็นทรัพย์สินของ KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี) การนำข้อมูลดังกล่าว (ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน) ไปใช้ต้องแสดงถึงความถึงสิทธิความเป็นเจ้าของแก่ KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี) หรือแหล่งที่มาของข้อมูลนั้นๆ ทั้งนี้ ท่านจะไม่ทำซ้ำ ปรับปรุง ตัดแปลง แก้ไข ส่งต่อ เผยแพร่ หรือกระทำการในลักษณะใดๆ เพื่อวัตถุประสงค์ในทางการค้า โดยไม่ได้รับอนุญาตล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษรจาก KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี)